HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

בשלמא למ"ד תמרי דזיקא היינו דהכא קרי לה נובלות סתמא והתם קרי לה תמרה אלא למ"ד בושלי כמרא ניתני אידי ואידי נובלות תמרה או אידי ואידי נובלות סתמא קשיא: היו לפניו מינין הרבה כו': אמר עולא מחלוקת בשברכותיהן שוות דרבי יהודה סבר [א]מין שבעה עדיף ורבנן סברי מין חביב עדיף אבל [ב]בשאין ברכותיהן שוות ד"ה מברך על זה וחוזר ומברך על זה מיתיבי היו לפניו צנון וזית מברך על הצנון ופוטר את הזית הב"ע כשהצנון עיקר אי הכי אימא סיפא ר' יהודה אומר מברך על הזית שהזית ממין שבעה (א) לית ליה לר' יהודה הא דתנן (א)כל שהוא עיקר ועמו טפלה מברך על העיקר ופוטר את הטפלה וכי תימא ה"נ דלית ליה והתניא רבי יהודה אומר אם מחמת צנון בא הזית מברך על הצנון ופוטר את הזית לעולם בצנון עיקר עסקינן וכי פליגי רבי יהודה ורבנן במילתא אחריתי פליגי וחסורי מחסרא והכי קתני היו לפניו צנון וזית מברך על הצנון ופוטר את הזית בד"א כשהצנון עיקר אבל אין הצנון עיקר ד"ה מברך על זה וחוזר ומברך על זה ושני מינין בעלמא שברכותיהן שוות מברך על איזה מהן שירצה רבי יהודה אומר מברך על הזית שהזית ממין שבעה פליגי בה רבי אמי ורבי יצחק נפחא חד אמר מחלוקת בשברכותיהן שוות דרבי יהודה סבר מין שבעה עדיף ורבנן סברי מין חביב עדיף אבל בשאין ברכותיהן שוות דברי הכל מברך על זה וחוזר ומברך על זה וחד אמר אף בשאין ברכותיהן שוות נמי מחלוקת בשלמא למאן דאמר בשברכותיהן שוות מחלוקת שפיר אלא למאן דאמר בשאין ברכותיהן שוות פליגי במאי פליגי א"ר ירמיה להקדים דאמר רב יוסף ואיתימא רבי יצחק [ג]כל °המוקדם בפסוק זה מוקדם לברכה שנאמר [1]ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש ופליגא דרבי חנן דא"ר חנן (ב)כל הפסוק כולו לשיעורין נאמר חטה דתנן (ג)[ד]הנכנס לבית המנוגע וכליו על כתפיו וסנדליו וטבעותיו בידיו הוא והן טמאין מיד [ה]היה לבוש כליו וסנדליו ברגליו וטבעותיו באצבעותיו הוא טמא מיד והן טהורין (ד)עד שישהא בכדי אכילת פרס (ב) פת חטין ולא פת שעורין מיסב ואוכלן בלפתן שעורה דתנן (ה)[ו]עצם כשעורה מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל [ז]גפן כדי רביעית יין לנזיר תאנה [ח]כגרוגרת להוצאת שבת רמון כדתנן (ו)כל [ט]כלי בעלי בתים שיעורן

רש"י

בשלמא למ"ד. נובלות דדמאי תמרי דזיקא ונובלות דמתני' אוקימנא בבושלי כמרא היינו דהכא קרי להו נובלות תמרה ובמתני' תנן (לעיל ד' מ:) נובלות סתמא: בשברכותיהן שוות. כגון זיתים ותפוחים דתרווייהו ב"פ העץ ובא לפטור את שתיהן בברכה אחת: חביב עדיף. איזה שירצה דמתניתין את החביב עליו משמע: אבל בשאין ברכותיהן שוות ד"ה. אין ברכה אחת פוטרתן ושוב אין כאן מחלוקת. ואע"ג דתנן (לעיל דף מ.) בירך על פירות האילן ב"פ האדמה יצא ה"מ בחד מינא וטעה ובירך עליה ב"פ האדמה אבל לנון וזית ובירך על הלנון לא נפטר זית: פשיטא לא גרסינן עד מיתיבי. חדא שאין זו שיטת הגמ' מעיקרא קשיא ליה פשיטא דלא איצטריך למימרא והדר קשיא היכי מצי למימרא ועוד דלא פשיטא היא אי לאו דאשמעינן עולא ה"א לנון פוטר את הזית דהתנן בירך על פירות האילן ב"פ האדמה יצא: שהיה לנון עיקר. שבשבילו התחיל האכילה ולא אכל זית אלא להפיג חורפו של לנון דהוה ליה זית טפל ותנן (לקמן דף מד.) כל שהוא עיקר ועמו טפלה מברך על העיקר ופוטר את הטפלה: מברך על זה כו'. וכאן לא נחלקו: ושני מינים בעלמא. כגון זית ותפוח שברכותיהן שוות והאחד ממין שבעה בזה נחלקו: חד אמר מחלוקת בשברכותיהן שוות. וכדאמרן: ה"ג וחד אמר אף בשאין ברכותיהן שוות נמי מחלוקת. ומפרש לה ואזיל: במאי פליגי. הא ודאי לא מפטרי בחדא ברכה: אמר ר' ירמיה בלהקדים פליגי. ולא גרסי' אבל בשברכותיהן שוות מברך על אחד מהן שירצה דהשתא בשאינן שוות מקפיד ר' יהודה על הקדמתן ואמר מין שבעה עדיף כשבא לפטור זו בזו לא כ"ש: דאמר ר' יצחק כו'. אלמא קפדינן אהקדמה. ור' יהודה אית ליה דר' יצחק הלכך כל שכן היכא דחד לאו ממין שבעה דמין שבעה עדיף ורבנן לית להו דר' יצחק במקום חביב דחביב עדיף: ופליגא דרבי חנן. הא דר' יצחק דאמר המוקדם קודם לברכה אלמא קרא לשבח א"י בא שיש בה פירות החשובים הללו ומנאן כסדר חשיבותם ופליג אדר' חנן דאמר לא בא הכתוב להודיע שבח חשיבות הפירות בטעם שלהם אלא שבחה של א"י שיש בה פירות ששיעורי תורה נתלין בהן וכיון דהכי הוא לא הקפיד הכתוב על סדרן שהרי בזו כולן שוין: בבית המנוגע. כתיב והבא אל הבית יטמא עד הערב (ויקרא יד) ולא כתיב כבוס בגדים והאוכל בבית יכבס את בגדיו (שם) בשוהא שיעור אכילה ואפילו לא יאכל מדכתיב בסיפיה והשוכב בבית יכבס את בגדיו. הלכך הנכנס בו ונושא את בגדיו עמו שלא כדרך מלבושו אין אלו בגדיו וטמאים מיד שאף בהן אני קורא והבא אל הבית וכשהוא לבוש בהן בעי שהייה: אכילת פרס. חצי ככר ששיערו בו חכמים את העירוב(ז) שהוא כולו מזון שתי סעודות וחציו מזון סעודה אחת: פת חטין. נאכלת מהר: מיסב. דרך הסבה שהיא נאכלת מהר שאינו פונה אנה ואנה: ואינו מטמא באהל. הלכה למשה מסיני הוא: כדי רביעית יין לנזיר. אכל חרצנים וזגים ולולבין כשיעור רביעית יין חייב. ואין שיעור רביעית יין ורביעית מים שוין לפי שהיין עב והמים קלושין ויש ברביעית יין יותר ממה שיש ברביעית מים כדאמרינן (במנחות קד.) [בשבת (דף עז.)] גבי רביעית דם שיכול לקרוש ולעמוד על כזית משום דסמיך אבל מידי דקליש לא הוה רביעית דידיה כזית: להוצאת שבת. דתנן המוציא אוכלין כגרוגרת (שבת עו:) והיא תאנה יבשה:

שיעורן

תוספות

אבל בשאין ברכותיהן שוות. פירש"י כגון לנון וזית ושוב אין כאן מחלוקת כיון שאין האחד פוטר את חבירו אפי' (ג) ר' יהודה מודה דאין עדיפות בשבעת המינים אלא מברך על איזה שירצה תחלה[א] החביב לו ואחר כך יברך על השני וכן יש לפרש דרבי יהודה[ב] מודה לחכמים הואיל ולא פי' הגמ' מוטב שנאמר שיחיד מודה לרבים ולא רבים מודים ליחיד והקשה רש"י ולבריך על הלנון ולפטר את הזית דהא תנן לעיל בירך על פירות האילן ב"פ האדמה יצא ותירץ דשאני התם שאין שם אלא חד מינא וטעה ובירך ב"פ האדמה אבל הכא כשבירך ב"פ האדמה על הלנון לא פטר את חברו שהוא ב"פ העץ אפי' בדיעבד וא"ת הא אמרי' לעיל (דף לט.) גבי עובדא דבר קפרא דברכת בורא פרי האדמה חשיבא טפי משהכל לפי שמבוררת טפי א"כ גם ב"פ העץ חשיבא טפי מברכת ב"פ האדמה וי"ל דלא חשיב ב"פ העץ כל כך מב"פ האדמה כמו שחשוב ב"פ האדמה משהכל ומ"מ בהלכות גדולות דב"פ העץ תקדים לב"פ האדמה דמבוררת טפי היינו לפי המסקנא דלקמן דפליגי בשאין ברכותיהן שוות וקי"ל כר' יהודה אבל להאי לישנא דאמרי' דלא פליגי בשאין ברכותיהן שוות לא מתוקם פסק דהלכות גדולות כדפירשנו לעיל: **מיתיבי** היו לפניו צנון וזית מברך על הצנון וכו'. ופריך אלמא דמברך ב"פ האדמה אפילו לפטור ב"פ העץ אפילו לגבי זית שהוא משבעת המינים וכ"ש קליות שהן כמו כן משבעת המינין למברך עליהן ב"פ האדמה לפטור את (ח) התפוחים לכן צריך להנהיג הכי כדפרישית (ט) לעיל בשאין ברכותיהן שוות כמו תפוחים וקליות: **א"ר** ירמיה להקדים דא"ר יוסף וכו'. פירש"י והר"י לפי גרסא זו אתיא הא דאמר רב יוסף כל המוקדם כר' יהודה דוקא אבל ר' שמעיה גריס אמר רב יוסף וכו' ואתיא אליבא דרבנן ומיירי שאין חביבין זה מזה דהא אזלינן בתר מוקדם דאי בחביבין פשיטא דחביב קודם דהא אפי' בשאר מינין לגבי שבעת המינין אמרי רבנן דמברך על איזה שירצה ומילתא דרב יוסף מילתא באפי נפשה ולא נהירא דבסמוך משמע דגרס דאמר רב יוסף ואתיא כר' יהודה דוקא דקאמר רב חסדא ורב המנונא הוו יתבי בסעודתא וכו' א"ל לא סבר לה מר להא דרב יוסף דאמר כל המוקדם[ג] וכו': **במאי** פליגי. כלומר מאי טעמא דר' יהודה דאמר שבעת המינין עדיף מאי עדיפות שייכא בהו אחר שאינן יכולין לפטור שאר מינין ומשני דהעדיפות הוי מן ההקדמה: **גפן** כדי רביעית יין וכו'. פי' אם אכל עלין או לולבין כדי רביעית יין חייב אבל אם אכל מהן כדי רביעית מים לא מחייב דקליש' והולכין בכל חוץ מן הכלי אבל כי משערין ביין צריך שיעורא טפי שהיין הוא עב ומחזיק גודש קצת קודם שיפול מן הכוס רביעית יין ואם היה מים היה (ד) יוצא יותר מרביעית(י): **כלי** בעלי בתים. גבי כלי עץ מתניא:

איתו

מסורת הש"ס

א) לעיל לה: ולקמן מד., ב) עירובין ד. סוכה ה:, ג) חולין עא: נגעים פי"ג מ"ט, ד) ת"כ פ' מצורע פ"ד פ"ה, ה) אהלות פ"ב מ"ג, ו) כלים רפי"ז שבת קיב: עירובין ד: [כד.], ז) [עירובין פב:], ח) עיין מהרש"א ומהרש"ל, ט) [נראה דהך לדפרישית הוא סיום דבור התוס' ומתחיל דבור חדש מן באין ברכותיהן שציין על הגמ' דלעיל ופי' כמו תפוחים וכו' ותיבת לעיל הוא כמו שציינו הרבה פעמים כשנתהפכו דבורי תוס' להורות מקום שזה שייך לעיל והמעתיקים שגו והדפיסו הכל לדבור אחד (וכן הגיה הגאון מהר"א מווילנא)], י) [וע"ע תוס' עירובין ד. ותוס' סוכה ו.],

הגהות הב"ח

(א) גמ' ממין שבעה וכי לית ליה: (ב) שם אכילת פרס תנא פת חטין וכו' ואוכלה בלפתן: (ג) תום' ד"ה אבל וכו' דאפילו רבי יהודה: (ד) ד"ה גפן וכו' היה היוצא יותר:

גליון הש"ס

גמ' כל המוקדם בפסוק. עי' טורי אבן חגיגה דף י"ב ע"ב ד"ה ואת הארץ:

מוסף רש"י

כל הפסוק כולו לשיעורין נאמר. הפסוק מדבר בשבחה של ארץ ישראל שאפילו בדברי תורה צריכין לשער בפירותיה איסורין שבתורה (סוכה ה:). וטבעותיו בידיו. בקומצו שלא כדרך מלבוש (חולין עא:) דומיא דכליו על כתפיו (ערובין ד.) או: דומיא דסנדליו (סוכה שם). היה לבוש כליו. וכן כולם דרך לבישתן קרויין בגדיו ובכליו (ערובין שם). והן טהורין עד שישהא. דכתיב והאוכל בבית יכבס וגו' ודרשינן אוכל ושוכב, אוכל בלא שוכב, שוכב בלא אוכל, לא אוכל ולא שוכב, מנין, ת"ל יכבס בגדים ריבה, שתי פעמים כתיב יכבס בגדיו, ולא סופיו לרבות לכל מה ת"ל האוכל, ליתן שיעור לשוכב כדי אכילה. וכן טעון כיבוס בגדים עד שישהא כדי אכילה, וגופו טמא מיד דהכי כתיב, והבא אל הבית יטמא ולא כתיב כיבוס בגדים, והאוכל בבית כיבוס בגדים, כדי אכילה יכבס בגדיו (סוכה ו. ובעי"נ ערובין ד.). אכילת פרס. ארבע ביצים הן פרס סעודה בינונית, וקרי להו לשון פרוסה שפרוסה מכדי כל השיעור. וכמה בינונית מזון ב' סעודות ותנן פרס מזון לבית המנוגע (שם). פת חטין. שהיא מוצאת משל שעורים (סוכה שם). מיסב. דהיינו דרך אכילה, מי שהוא מיסב הוא עסוק בה ואינו טרוד בדברים אחרים (שם). ואוכלן בלפתן. שנאכלת מהר (ערובין שם). עצם כשעורה. מן המת (סוכה שם). ואינו מטמא באהל. שום עצם שלא בשר על שיהא שם שדרה שלמה או גולגולת או רוב בנינו, ב' שוקים ויריך אחת, או רוב מנינו, קב אברים (ערובין שם). גפן. מה שיעורו בו, כדי רביעית יין לנזיר. בשאר איסורי נזיר, דאיכא למ"ד במסכת נזיר (לד:) דחרצנים וזוגין ועליו מצטרפין לשיעור רביעית יין, שאם יתנם לכוס מלא יין עד שיצא ממנו רביעית יין, ואין דומה המשער בכוס מלא מים למשער ביין, משום דיין עב הוא ואינו ממהר לצאת אלא נברך ונגדש על שפת הכוס יותר מן המים (סוכה שם). תאנה. מה שיעורו בה, כגרוגרת להוצאת שבת. שיעורו בכל האוכלים (שם). כל כלי בעלי בתים שיעורן. בנקביהן, כרמונים. דעד שניקב כמוציא רמון שם כלי עליו ומקבל טומאה לפי שבעל הבית חס על כליו וכשהוא מוציא זיתים הוא משתמש בו ברמונים, אבל כלי אומן שעומד לימכר טהור בנקב כל שהוא (סוכה ו.) דמסתמא בפחות מכן הוי טהור לפי שאינו חס על כליו אם נשבר במעט, דכוותה אמרינן שלש על שלש דלעניים חזי ולעשירים לא חזי (עי' שבת מז.) לזה טמא ולזה טהור, ודכוותה נמי אמרינן בפרק המצניע בשבת אינו חייב אלא המצניע, דהוא חשיב ליה אבל אחר אינו מחשיבו (כת"י).

עין משפט נר מצוה

צה א ב מיי' פ"ח מהל' ברכות הל' יג סמג עשין כז טוש"ע או"ח סי' ריא סעיף א:

צו ג מיי' וסמג שם טוש"ע שם סעיף ד:

צז ד מיי' פט"ז מהלכות טומאת לרעת הל' ז:

צח ה מיי' שם הלכה ו:

צט ו מיי' פ"ג מהל' טומאת מת הל' ג [ופ"ג הל' ט]:

ק ז מיי' פ"ה מהלכות נזירות הלכה ג סמג לאוין רג:

קא ח מיי' פי"ח מהל' שבת הלכה א:

קב ט מיי' פ"ו מהל' כלים הלכה ג:

תורה אור השלם

1. אֶרֶץ חִטָּה וּשְׂעֹרָה וְגֶפֶן וּתְאֵנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וּדְבָשׁ: דברים ח ח

מוסף תוספות

א. בתוס' רי"ש הוסיף, ואי על הזית מברך תחילה למה הוצרך לפרש שאין הצנון פוטר את הזית והלא לעולם יברך על הצנון לבסוף. ב. בתוס' רי"ש הביא את זה בשם הר' שמעיה בשם ר' האי. ג. בתוס' רי"ש הוסיף. ומאי קושיא לימא ליה תמרי עדיפא ליה, ע"כ י"ל דההיא דלקמן אתא כר' יהודה וכולהו אמוראי דלקמן כר"י ס"ל.

רבינו חננאל

אמר עולא מחלוקת בשברכותיהן שוות דר' יהודה סבר מין שבעה עדיף ורבנן סברי מין חביב עדיף. כשברכותיהן שוות אין אחד מהם עיקר, ובין אם בירך על שאר פירות בין אם בירך על שבעת המינים יצא, דקיימא לן כחכמים דיחיד ורבים הלכה כרבים. **אבל כשאין ברכותיהן שוות** וכו' כגון פירות האילן וירק. **דברי הכל מברך על זה וחוזר ומברך על זה**, ועל איזה שירצה מקדים ומברך, ואפי' היה הפרי ממין שבעה. **הכא במאי עסקינן כשהצנון עיקר.** אבל אם אין הצנון עיקר ולא חביב, מברך על הצנון, דאפושי בברכות עדיף, ולא אמרינן מברך על הזית ונפטר זית דבירך בורא פרי האדמה על פירות האילן יצא, דאין להפקיע ברכה כל כי האי גונא. [דאמר ר' יוחנן כל הפסוק כולו לשיעורין נאמר חטה דתנן הנכנס לבית המנוגע וכליו על וכו'. פירשנוהו במסכת סוכה].